

4834

Mândruț inimă de câne,  
Nu-mi pare rău după tine,  
Numa-tâta-mi pare rău  
După dulce somnu meu  
Care io nu l-am durnit  
Când cu tine m-am iubdit.  
Care io nu-l mai durneam  
Când cu tine mă iubdeam.

4835

Cărărușe cu cărări,  
Tânără-s cu supărări.  
Cărărușe cu cărare,  
Tânără-s cu supărare.

(Codrea Ana, Berbești)



4836

Bată-te focu, urât,  
Cum mi-ai fo' rânduluit  
Să mâncăm noi dintr-un blid  
Să lucrăm într-un pământ!

4837

Cucu care mi-o cântat  
N-ar cânta altu șohan.  
Mi-o cântat mie de ducă  
Și mândrii de jale lungă.

4838

Bată-te focu, năcaz,  
De tânăr la tine-am tras.  
De-oi mai trage și azi-vară,  
Mai bine să mor astară  
Cu capu la mândra-n poală.  
Când m-o făcut mama me  
Fost-o nor și ploaie gre  
Pântru-ace trăiesc așe.

## Colectia prof. PĂULINA ALBU

### Obiceiuri legate de naștere în Șomcuta Mare

Obiceiurile legate de naștere sunt dominate de ceremonialuri privind integrarea noului născut în destinul său pământesc. Nașterea ca început al vieții reprezintă un moment important al *trecerii* dintr-o lume în alta, de intrare în lumea albă.

Ca în majoritatea satelor chiorene, și la Șomcuta s-au păstrat unele practici legate de pregătirea femeii pentru a avea copii, legate de anumite interdicții ce se impun gravidei, legate de naștere și obiceiuri de integrare. Orice familie este preocupată de la început să aibă copii pentru că *o casă fără copii nu e întregă*, iar agoniseala are cui rămâne. Se credea că sarcina femeii e un semn bun pentru colectivitate și, cu cât sunt mai multe femei însărcinate, cu atât va fi mai bine. Vedeau în cei ce vor veni o siguranță pentru viitorul satului, o garanție că nu se va risipi ceea ce au făurit, având cine să le ducă mai departe munca, credința, tradiția. În momentul când femeia știe că va fi mamă, este obligată să-i înștiințeze pe cei din jur, pentru că dacă acest fapt este ținut secret, copilul ce se va naște ar putea să fie mut. (Ioan Buda, Șomcuta Mare, 1992). Viitoarea mamă e de la început preocupată de sexul viitorului urmaș și majoritatea optează la prima sarcină pentru *fecior* pentru a duce numele familiei mai departe, pentru a fi de ajutor în gospodărie (știut fiind faptul că fetele *se duc*). În perioada de graviditate, femeia avea mare grijă să nu piardă copilul. De aceea i se impuneau unele interdicții: să nu ridice greutate, să nu dea apă cuiva pentru că nu va putea naște până nu va veni persoana respectivă să-i dea să bea apă din pumn, să nu se uite la mort sau să nu pună mâna pe sicriu, ca să nu fie copilul galben ca mortul, să nu se mire de cineva urât sau infirm, ca să nu nască un monstru. Nu are voie să poarte flori ca să nu aibă copilul semne pe corp, sau dacă o face, să-și amintească mereu că e *grea*, nu are voie să mănânce ou cu două gălbenușuri sau fructe gemene ca să nu aibă gemeni, să nu poarte inel, mărgelă, pentru a naște ușor. (Păulina Bozga, Șomcuta Mare, 1992) Toți au grijă ca gravidei să i se dea tot ce *are poftă* pentru că asta cere copilul. Dacă vecina gătește ceva ce bănuiește că ar stârni pofta femeii însărcinate îi duce și ei *pentru a nu pierde*. Se spune că atunci când o gospodină *face plăcintă* și pe uliță trece o gravidă și nu o servește *i se arde șurțul*. Despre cine suporta ușor sarcina se spunea că va naște ușor. În legătură cu nașterile dificile se spunea că sunt pedepse sau blesteme. Dacă nu până foarte demult femeile nașteau acasă, acum acest eveniment se petrece la maternitate, unde femeia e supravegheată de personal specializat. Când nașterea se petrecea acasă, era solicitată o femeie din sat pricepută sau *moașă pusă*, al cărei ajutor era strict de specialitate. Ca să nască mai ușor, femeia se plimba prin casă și mătura (ca să nască la fel de ușor cum mătură), să bea apă de pe ou, să nască la fel de ușor cum ouă găina. Dacă nașterea era mai grea, familia se aduna în camera alăturată și spunea rugăciuni, i se făcea *arborele* cu plante și flori de câmp. Trăia până nu demult un bătrân, moș Nemeș, care se pricepea să aline suferința folosind un praf provenit de la mana săcării. (Achim Alexandru, Șomcuta Mare, 1992)

Nu lăsa lucru de azi pã mâine.

Copiii familiei erau duși de acasă, la neamuri sau vecini ca să nu vadă chinurile mamei. Femeii ce trebuia să nască i se desfăceau nodurile de la îmbrăcăminte, fiindcă acestea puteau constitui obstacole care să împiedice nașterea. În cartea sa, James George Frazer susține că despletirea părului ca să nască mai ușor e o practică întâlnită la mai multe popoare. Colectivitatea din care face parte femeia își impune anumite restricții: să o îmbie cu mâncare, fructe, *ca să nu-i stea gândul* și să-și piardă copilul. Dacă nașterea era foarte dificilă, familia chema nouă văduve ca să facă ruga văduvelor, în care timp moașa o pune pe femeie să stea deasupra unui vas cu apă fiartă, îi înfășura mijlocul cu ștergere încălzite. La naștere, femeia era asistată de *moașa de coșarcă*, moașa ce îndeplinește și celelalte obiceiuri, legate de integrarea în colectivitate a noului născut. Chiar dacă nașterea are loc acum la maternitate, moașa de coșarcă este cea care se ocupă de mamă și copil în primele zile. Multă vreme, așa cum tinerii îi aveau nași la cununie pe cei care i-au botezat și lucrul acesta se continuă de-a lungul generațiilor, și această *cinste* de moașă se transmitea din generație în generație, fiind considerată legătura stabilită între *moașă și nepoată* asemeni unei înrudiri de sânge. Familiile respective se considerau neamuri. Moașa ducea *nepoatei* mâncare în primele trei zile după naștere, iar acum primele zile după ce vine de la maternitate.



Foto: Colecția F. Săteanu, Portret de copil

pentru ca noul născut să fie bine văzut în colectivitate. Moașa era cea care-l pregătea încă din prima zi să fie creștin, făcându-i semnul crucii pe față. Moașa era cea care-l spăla pe copil mai întâi cu apă rece, *să nu fie leneș*, să fie aspru și să știe umbla după lucru.

Când femeile nășteau acasă, moașa primea copilul, îi tăia cordonul ombilical și-l lega cu fir de mătase, lucru ce cerea o anume pricepere, deci, nu orice femeie putea fi moașă. După *legarea buricului* la câteva zile, când acesta cădea, mama îl lua, îl păstra, mai târziu ducându-l în târg unde îl arunca în mulțime

4839

Bată-te, mândră, pă tine  
Câte m-o bătut pă mine.  
Nu te bată alte cele  
Numa gândurile mele,  
Că ț-or si bugăt de grele.

4840

Atâta-s de supărat  
Cât-mi ceru de-nnorat,  
Când îi voia de plouat.  
Ploaie, ploaie, și tu ploii  
Și pământu de la oi.

(Tepei Vasilie Rădișan,  
Crăcești)

4841

De-ar ști pruncu când să naște  
Câte răle l-or mai paște  
N-ar mai suge țâță dulce  
D-ar muri și-n rai s-ar duce.

4842

Hai, bade, la noi de mas,  
Numa sânгур-am rămas.  
Zină bade, zină, zină,  
Că te-oi aștepta cu cină.  
-Io mândră la tin-aș me  
Gura unde mi-a mână?  
-Pă perină lâng-a me.  
Clopu unde să mi-l pui?  
La fereastă am un cui  
Anume pă sama lui.

(Paul Maria a lui Buha,  
Crăcești)

4843

Spune-mi, maic-adevărat  
Apa-n care m-ai scăldat  
Unde focu-o-ai țâpat?  
-În grădina ce cu cepe  
Să mă iubea' multe fete.  
În stratu cu cepele  
Să mă iubea' fetele.

(Tupița Gheorghe, Crăcești)

**Nu lăsa sita veche pântru una nouă.**

4844

Măi mândrule, rujă albă.  
Du-mă-n lume de ți-s dragă.  
De ți-s dragă, du-mă-n lume,  
Și de ți-s urâtă-mi spune.  
De ți-s dragă du-m-acasă,  
De ți-s urâtă, mă lasă.

4845

Ardă-te focu, pădure  
Netăiată de săcure.  
De s-ar face drum pân tine  
Să zie mândru la mine.  
De s-ar face drum și șes  
Să zie mândru mai des.

4846

Când îs tare supărată  
Ies afară, șad pă șatră.  
Cu ochii mă uit la nor,  
Lăcrămile-mi curg izvor.  
Cu ochii mă uit la stele,  
Lacrămile-mi mărg vârcele.

4847

Mândruț cu drăguțe trii,  
N-ai unde mere-a cosi.  
Nu-i cosi di pă cojoc,  
Nici pă struțu de la clop.  
Nu-i cosă di pă pieptar,  
Nici pă roituri, că ți-s mari.

4848

Astă vară ce-o trecut  
Dus-am dor de mândru mult.  
D-amu la vara ce zine  
Duce-u-a și el de mine.

4849

Măi mândrule, mă-ta ta  
Nu poate be nici mânca  
De grijă că mi-i lua.  
Spune-i, mândruț, mâne-ta  
Să mănânce și să beie  
Că io nu ți-oi si femeie.

4850

Vrea-u-ar relele să mor,  
Să rămâie mândru lor.

Tot ei îi revenea sarcina *ciupăitului* în primele zile. Pentru primul *ciupăit* trebuia folosită apa dintr-un izvor sau fântână foarte curată, se încălzea într-un vas nou. Baia se făcea într-o *covețică de răchită* care poartă apoi numele de *ciupă*. În apa în care se scaldă pruncul se pune un ban de argint, ca să fie curat ca argintul și bogat; o urzică – să fie aspru și cu spor de lucru; ou ca să fie rotunjour și grăsuț; aghiazmă ca să nu se apropie duhurile rele. În prezent pun doar aghiazma și banul.

După scaldă, moașa îl înfășa în scutece făcute din haine mai vechi ale părinților: dacă era băiat scutecele erau făcute din haine de ale tatălui; dacă era fată, acestea se făceau din hainele mamei. Se făceau scutece numai din îmbrăcămintea părții superioare a corpului. Peste scutece copilul era înfășat legat de mâini și de picioare (cu panglica cu care s-au cununat părinții lui). Era înfășat destul de strâns la început, mai ales la picioare, ca să n-aibă picioarele strâmbe și să crească drept. (Clara Peter, Șomcuta Mare, 1992)

După ce este îmbrăcat, e așezat într-o *perinuță* specială, împodobită cu dantele și pus la loc de cinste pe masă, ca să fie om de frunte. Pe urmă era așezat în leagăn făcut din lemn de paltin în care se puneau paie de ovăz care erau mai moi, un cearșaf drept, iar la cap *perinuță* nu prea plină, ca să crească drept.

La capul copilului, în leagăn se pune o carte de rugăciuni, ca acestuia să-i placă învățătura și să-l apere de duhurile rele; un fir de busuioc să-i aducă noroc; și leagănul era stropit cu aghiazmă.

La mână i se lega un fir roșu și un bănuț, *ca să nu se lege deochiul și alte rele* de copil.

*Ca să aibă glas* (să știe cânta frumos), când i se dădea întâia oară să bea apă, i se dădea din clopoțel.

După ce copilul *era așezat*, moașa și soacra sau mama lăuzei făceau curat și stropeau casa cu aghiazmă; iar *locu pruncului* se îngropa în loc neumblat.

Apa de la primul *ciupăit*, ca de altfel și de la celelalte, era aruncată între flori, *ca fața să fie frumoasă și plăcută ca florile*, sau, dacă era băiat, se arunca la rădăcina unui *oltoan*, *ca feciorul să crească drept ca oltolanul*. Timp de trei zile, moașa de coșarcă se ocupa de copilul nou născut și de mama lui. Mamei îi aducea horincă îndulcită și mâncare: supă de găină, friptură și coptătură (cozonac, pancove). Nu lipsea din coșarca moașei nici ceaiul de chiminoc, un bun calmant atât pentru durerile mamei cât și pentru colicile copilului. Pentru copil, ceaiul de chiminoc era prima hrană până când mama avea lapte. Tot ce ducea moașa era așezat într-o coșarcă de nuiele de răchită.

După trei zile de la naștere, femeia și copilul erau lăsați în grija familiei, iar la plecare moașa îi lasa copilului *somnul și țâța*, luând de pe hainele sale un fir sau o scamă neapărat albă. Este obligatoriu ca aceasta să fie albă, ca să aibă copilul somn liniștit și să sugă lapte bun și curat. Toți cei ce vor intra în casă ca să vadă copilul, până când acesta va avea șase săptămâni, vor face la fel (îi vor lăsa la plecare somnul și țâța). Dacă cineva uita să facă acest lucru și se întâmpla să plângă copilul, atunci persoana trebuia să se întoarcă din drum pentru a lăsa somnul. După trei zile, lăuza putea fi vizitată de cei apropiați, de vecine și prietene, dar nu era potrivit ca femeile *ce nu erau curate* să se apropie



de copil, ca să nu-l spurce, ori dacă intră la el să-și aducă aminte, ca să nu se întâmple ceva copilului.

(Aurica Achim, Șomcuta Mare, 1992)

Timp de șase săptămâni *apa de ciupăit* se aruncă în același loc, pentru ca viitorul cetățean să fie statornic, iar locul trebuie să fie curat și neumblat, pentru ca să nu-i calce nimeni norocul. În aceeași perioadă, scutecele copilului nu vor fi lăsate afară după apusul soarelui, ca să nu se apropie de ele duhurile rele și să-i fure somnul.

Mama copilului nu avea voie să iasă din curte în timpul primelor șase săptămâni de viață a copilului, pentru că nu este curată. Nu mergea la fântână, ca să nu spurce apa, nici în livadă ca să nu se usuce și să nu rodească pomii. Ca să aibă lapte pentru copil, mama trebuia să bea ea însăși mult lapte și să mănânce mălai cu ceapă. Dacă se întâmpla să-și piardă laptele, da copilului să sugă în timpul slujbei religioase peste pragul casei ca să i se întoarcă laptele.

Cea mai mare grijă a mamei în primele săptămâni de viață a copilului, era să nu-l lase deloc singur, ca să nu i-l schimbe sau să i-l fure Pădureana.

Dacă totuși mama era nevoită să-l lase singur, punea alături o pană de găscă sau de găină (să nu se lege relele de copil, cum nu se leagă apa de pană); o carte de rugăciuni, care nu lasă să se apropie necuratul. Dacă copilul se îmbolnăvea, se încerca vindecarea sa cu ajutorul *descântecelor de deochi, de plâns rău, de spăriet, de celtin*. Când copilul se trezea brusc din somn și plângea speriat i se descânta *de spăriet*:

Un spăriet, doi spărieți  
Trei spărieți, patru spărieți  
Cinci spărieți, șase spărieți  
Șapte spărieți, opt spărieți  
Nouă spărieți,  
Tu spărietoare mare,  
Tu fugi mai tare.  
Că pă (numele) l-o aflat  
Spărietu' cel mare:  
Pân trântitu' ușilor,  
Pân gânditu' cânilor  
Pân mneunatu' mătălor.  
Eu bine alege-le-oi  
Din creierii capului,  
Din fața obrazului,  
Din gene, din sprâncene,  
Să rămâie (numele)  
Curat și luminat  
Să doarmă, să să hodinească  
Până mâni să nu să trezească

De la Florica Dragoș, Șomcuta Mare, 1992

Bătrânii povestesc că mai demult unui copil care a avut *baiul cel rău* i s-a schimbat numele de copil cu un nume de animal (urs, lup), ca boala

Mândru lor nu le rămâne  
Că de mor îl duc cu mine.  
Îmi fac copârșeu de nuc,  
Și-n pământ cu mine-l duc.  
Îi fac copârșeu de fag,  
Și-n pământ cu mine-l bag.  
Pă mormânt să-mi puie flori,  
Ș-acolo-mi trebe feciori.  
Pă pământ să-mi puie struț,  
Ș-acolo-mi trebe drăguț.



4851

Tăt așe-o zâs oarecine:  
Nu-s, fă horile de tine!  
Io le-am învățat lucrând,  
Nu-n crâjmă cu mândru  
bând.  
Le-am învățat a lucra,  
Nu-n crâjmă bând cu badea.

4852

Măi mândrule,  
Floare-albastră,  
Puie-te mă-ta-n fereastă,  
Nime să nu te ibdească  
Numa cât te-am iubit eu  
Să sie pă traiu tău.  
Numa cât te-am strâns în  
brață  
Să sie p-a ta viață!

4853

Dusu-i mândru la Ghișău  
Să vândă doruțu meu.  
Mândru nu ști prețui  
Doru meu cât ar plăti.  
Doru meu plăte doi boi,

Adă-l, bade, înapoi.  
Doru-meu plăte doi bani,  
Coată, bade, să mi-l dai.

4854

Avut-am și io mai an  
Un siruț de măieran,  
Drăgucior de bocotan.  
Șiruțu s-o veștezât  
Bocotanu l-am urât.  
Și siruțu s-o uscat,  
Bocotanu l-am lăsat.

4855

Până-i mândru dus de-acasă  
Nu-mi pot lăsa gura arsă.  
Până-i mândru ducători  
Nu mă pot lăsa să mori  
Cu plin satu de feciori.

4856

Auzât-am, mândruluț  
Face-ți mă-ta legănuț  
Să te legene pe tine  
Să nu zii sara la mine.  
Leagănu ți-l ardă focu,  
Io ți-s partea și norocu.  
Leagănu ți-l ardă para,  
Io ți-s partea și tigneala.  
Bine mi-i cu doi drăguți,  
Ca la prunc în legănuț.  
Când cu unu mă sfădesc,  
Cu cela bine trăiesc.  
Când îi unu ca dracu,  
Cela-mi stâmpără doru.

4857

Hai, mândrule, să fugim,  
Prin pădurea de mălin  
De cocon să ne ferim.  
Că coconii-s mincinoși  
Și ne-or spune căt-a noști.  
Că coconii-s fără minte  
Și ne-or scoate la cuvinte.

(Năstafe, Călinești)

4858

Treci, dorule Obcina,  
Și despică pădurea

să treacă, iar în alt caz s-au făcut rugăciuni pe cămașa cu care a fost îmbrăcat copilul, apoi aceasta a fost aruncată peste casă, ca împreună cu ea să arunce boala.

Dacă s-a întâmplat ca unei femei să-i moară mai mulți copii (n-a avut noroc la ei), ultimul născut era *vândut* unei femei care a avut noroc la copii sănătoși. Îl dădea pe fereastră și spunea: *Vând pruncul la.....ca să fie al ei și să trăiască.* (Florica Blaga de 68 de ani, mamă a cinci copii spune că ea a *cumpărat* astfel un copil). Cea care-l cumpăra îi schimba numele și-l dădea mamei, și de atunci toți cei din familie și dinafara ei îi spuneau noul nume.

Când copilul avea șase săptămâni, mama îl ducea la biserică (copilul fusese botezat în intervalul celor șase săptămâni). Mamei i se face molitva, după care poate să iasă din curte pentru că este curată trupește și sufletește și-și poate relua activitatea normală.

În cazurile în care copilul la naștere era slab și părinții se temeau că va muri atunci moașa îl *închină botezului*, ca să nu moară nebotezat și să nu se facă strigoi. Moașa îi dădea numele de Ion, dacă era băiat, și Maria, dacă era fată, și chiar dacă după *închinare* copilul murea, el nu devenea strigoi, ci intra în *ceata îngerilor*. Când îl închina botezului moașa spunea: *De ești prunc să fii Ion, De ești fată să fii Mărie, Te închin cu cuvântul meu și al lui Dumnezeu.* Apoi îl stropea cu aghiazmă. (Clara Peter, Șomcuta Mare, 1992)

Botezul este momentul de cea mai mare sărbătoare din tot ceremonialul nașterii și are loc pe parcursul primelor șase săptămâni de viață ale copilului, fără a avea o dată fixă. Se făcea la biserică unde copilul era

însoțit de moașă, nănașă și de tatăl lui. Moașa era cea care-l ducea la botez și tot ea îl ținea în brațe în timpul primei părți a botezului, apoi îl lua nănașa, care în timpul botezului ține o lumânare împodobită în mână, lumânare ce arde în timpul botezului.

Nănașa avea

datoria de a-și îmbrăca finul (fina) cu primele hăinuțe care trebuie să fie neapărat noi. Pe lângă scutecele de trebuință, nănașa trebuia să ducă și o bucată de pânză nouă (cam doi metri) din care i se cosea copilului prima cămașă. Aceasta se numea *crușmă*.

Spre sfârșitul slujbei religioase a botezului, nănașa trebuia să rostească cu voce tare *Credeul*. Nu era spre lauda ei dacă se încurca și trebuia să o ajute preotul. La întoarcerea spre casă, copilul era dus în brațe de către nănașă, care nu avea voie să vorbească cu nimeni, ca să nu fie copilul



Foto: Colecția F. Săteanu, Portret de copil

**Foamea-i cea mai bună socăciță.**

plângăcios. Când ajungeau acasă, nănașa intra în prima casă spunând:  
Am dus prunc rău  
Și aduc prunc bun.  
Am dus păgân  
Și aduc creștin.

De la Clara Tibil, Șomcuta Mare, 1992

Numele copilului era ales de către părinții lui, de frații mai mari sau uneori de către nașa.  
Cel mai adesea se păstrau numele din neam (al unui unchi, mătuși, al unuia dintre bunici, sau al unuia dintre părinți – în cazuri mai rare). Uneori copilul primea numele unor oameni harnici din sat, în speranța că noul botezat va fi *om văzut* și de treabă, la fel cu cel al cărui nume îl poartă. Alteori, copiii primeau numele după numele sărbătorii celei mai apropiate de nașterea lor. Cele mai frecvente nume de băieți sunt: Ioan, Vasile, Nicolae, Alexandru, iar la fete: Maria, Florica, Ana, Iuliana. În ultima perioadă sunt mulți copii ce primesc la botez două și chiar trei nume. Acum preotul este tot mai des chemat să boteze acasă. Amintim și faptul că după ceremonialul botezului urmează *uspățul* la care participă nu numai părinții și *părinții sufletești* (moșoi și nănași), ci și alte rudeni, prieteni și vecini ai familiei. Acest moment al ceremonialului se cheama *datul zadiilor*, adică familia noului născut plătea copilul moașei și nănașei care s-au ocupat de el până a intrat între creștini. (Aurica Achim, Șomcuta Mare, 1992) De fapt, acest moment cred că nu urmărește să plătească cu adevărat ceva, ci mai degrabă să sublinieze prețuirea ce o acorda familia pentru efortul celor pe care-i numesc părinți sufletești ai copilului. Darul făcut moașei sau nănașei era mai bogat sau mai modest, după puterea familiei. La început se dădea fie o *zadie din cap*, fie o *zadie dinainte*, de unde vine și numele obiceiului Chemarea la *uspăț* o face tatăl copilului cu o zi sau două înainte. Când musafirii intră în casă, salută, înlocuind salutul obișnuit cu urarea: *Creștere și noroc să deie Dumnezeu; la care se răspunde: noroc să deie Dumnezeu.* (Păulina Bozga, Șomcuta Mare, 1992) Când se așează la masă, preotul stă la mijloc, încadrat de moșoi și nănași, iar apoi ceilalți invitați, fără a se impune anumite reguli. La început, preotul rostește rugăciunea *Tatăl Nostru* apoi binecuvintează bucatele și abia pe urmă începe masa, care este foarte bogată: mai multe feluri de aperitive, supă, friptură, sarmale, prăjituri, iar ca băuturi se servesc horincă și vin. Nănașul și moșoiul au câte o sticlă *înstruțată*, plină cu *horincă*, din care îmbie și pe ceilalți oaspeți. În timpul mesei, nănașa lua copilul *fără știrea părinților* și-l ducea în camera în care era ospățul și îl juca apoi îi pune în *perinuță* darul ei. Acest gest de a duce copilul între oaspeți semnifica introducerea lui în lume, în comunitate, iar din partea comunității, acceptarea noului membru.

Toți ceilalți meseni cinsteau copilul, punând darul în perinuță.

În ultima perioadă, la ospățul botezului se cheamă și un staroste care improvizează, ca la nuntă, versuri ce arată ce cadou se oferă noului născut. Urarea ce se face nănașelor și moșoilor atât de către staroste cât

Nu-mi despica inima  
Cu doru și cu jalea!

4859

Mândruț, în casă la voi  
Mare lege-i pentru noi.  
Mă-ta-i pârașu legii  
Surorile martorii  
Frații ți-s fișcarășii  
Și la lege de ne-or da  
Ne-or vedea domnii fața.  
Nu-i mod să ne despărțea'  
Nici tată-tău, nici mă-ta  
Nici domnii de la Gherla.  
Nici mă-ta, nici tată-tău,  
Nici domnii de la Brașău!



4860

Floriciță din pom sus  
Ne-am iubit, bade,  
Pe-ascuns.  
Cine-a văzut și ne-o spus  
N-ar ave haznă de boi  
Nici de ocolu cu oi  
Nici de ocolu cu vaci  
Că ne-am fost mândrior  
dragi!

4861

Trandafir ș-o ruguliță,  
Ce să mă fac, mândruliță,  
Că mi-am pus gându pe tine  
Și nu pot iubi pe nime  
Fără, mândruță, pe tine!

(Traian Slujeriu, Botiza,  
Vișeu)

**Nu da vrabia din mână pântru  
cioara di pă gard.**

4862

Mândru-i ceriu-nsărinat,  
Pe-a mea parte-i înnorat.  
Mândru-i ceriu și sărin,  
Pe-a mea parte norii zin.

(Șerban Vasile al lui Ion,  
Călinești).

4863

Măi mândrule, puiuț drag,  
Învăță-mă ce să fac.  
Eu, mândră, te-oi învăța,  
Ie-ți hainele și haida.  
Eu, mândruță, te-nvăț bine,  
Ie-ți hainele, hai cu mine!

4864

M-o mâncat atâta rău,  
Câtă frunză-i pe Șugău  
Și scânduri la sirisău.  
M-au mâncat atâtea rele  
Câte pietre-s pe vâlcele  
Și la tăietori surcele.

4865

Cine bea apă din Vad  
Nu mai trage-ntr-al lui sat.  
Și io-am băut din Șugău,  
Nu mai trag la satul meu.

4866

De mi-i bine într-o zi,  
Tri și patru rău-mi-i.  
De mi-i bine într-o sară,  
Tri și patru mi-i rău iară.

(Duma Vasile 19 ani,  
Călinești).

4867

Jale-i pare codrului  
După verde frunza lui.  
Da mai jele-mi pare mie  
Dup-a me copilărie.

(Pop Gheorghe, 15 ani  
Călinești)

și de către ceilalți meseni când închină cu ei este: *Nănașă mare, moașă mare Dumnezeu să-ți mărească cinstea*, iar aceștia răspund: *Deie Dumnezău*. Când la uspaț este un staroste, acesta face uz de formulări ca: *Nănașii cei mari își cinstesc finul, Cu niște haine frumușele, Să se bucure de ele; sau Moșoii își cinstesc nepotul, Cu un costumaș frumos, Să îl poarte sănătos*. (Alexandru Onea, Șomcuta Mare, 1992)

La sfârșitul mesei, urmează răsplătirea moașei și a nănașei. La început, când moașa era cea care asista nașterea și se ocupa în primele zile de mamă și de copil, nepoata ei o răsplătea cu o ștergură cu care-i ștergea mâinile după ce o spălase. Această spălare a mâinilor, purificare, este obligatorie pentru că moașa și nănașa umblând cu copilul înainte de botez, au umblat cu lucruri *necurate*, iar darurile răsplătesc *usteneala*. Obiceiul de *a da zadiile* se păstrează și azi, deși femeile nasc la maternitate. În obiceiurile legate de naștere nu întâlnim nimic spectaculos, dar ele sunt emoționante și pline de semnificații. După ce copilul creștea, era lăsat în grija bătrânilor familiei care încercau să suplinească mai ales lipsa mamei pentru timp mai îndelungat. Când după primele luni de viață copilul putea să stea în picioare, o parte din timpul zilei era *pus în scaun* – o mobilă din lemn făcută de un meșter din sat, unde copilul era în siguranță iar bunica putea trebălui prin bucătărie. De mult tact și multă răbdare dădeau dovadă bătrânii când copilul era *înțarcat*, pregătindu-i jucării și mâncăruri care să-l facă să *uite țâța*. Din același motiv mama trebuia să lipsească de acasă o zi și o noapte.

După vârsta de un an, copilul era dus *în sat*, la biserică, la evenimentele la care participa colectivitatea. Din primii ani ai copilăriei, erau obișnuiți cu munca după puterile lor. La câmp, unde cei mici erau trimiși cu vitele – mai ales băieții – practicau anumite jocuri: *De-a bica, De-a lițu, De-a masa*, jocuri ce necesitau accesorii (Cuțit, bâta, mingea). Fetele practicau jocuri în cerc:

*Hai, Ileană la poiană  
Noi avem castel frumos  
Țăranul e pe câmp  
Plivit-am o primăvară în grădină.*

Există și jocuri de copii mixte: *Una și fuga, De-a mingea-n tăul sau În casă*. Nu rare erau în anii trecuți certurile între copiii șomcutenilor și cei din satele vecine, *certuri* ce porneau de la poreclele acestora: șomcutenii – mâți, buciumenii – cai, vălenașii – pupeze, iedăranii – cuci, finteușenii – pițiguși, cioltenii – huhurezii.

Sigur că și aceste certuri aveau mai mult un caracter de joacă. Nu se știe când au apărut poreclele și nici cauzele ce le-au determinat apariția. S-au transmis de la bătrâni și au fost acceptate.